

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-4>

POLITICAL AND HYBRID THREATS IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION AS A FACTOR OF STRENGTHENING EU-UKRAINE COOPERATION

ПОЛІТИЧНІ ТА ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ У БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ ЯК ЧИННИК ПОСИЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЄС І УКРАЇНИ

Kondratiuk Serhii Volodymyrovych

<https://orcid.org/0009-0000-2354-8763>

*Candidate of Political Sciences,
Professor of the Department
of Sociology and Political Sciences
of the Faculty of International Relations
State University
"Kyiv Aviation Institute"
Kyiv, Ukraine*

Кондратюк Сергій Володимирович

<https://orcid.org/0009-0000-2354-8763>

*кандидат політичних наук, професор
кафедри соціології і політичних наук
факультету міжнародних відносин
Державний університет
«Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

На третій рік війни політичне, економічне та міжнародне становище РФ істотно погіршилося. В російській економіці нагромаджуються системні проблеми. Санкції, нестача робочої сили, рекордне підвищення облікової ставки Центробанком, обвал курсу рубля, втрата преміального європейського газового і нафтового ринків, впливу на Близькому Сході та інші кризові явища дедалі більше загрожують економічним крахом. Про це також сигналізують зарубіжні експерти: Яніс Клюге [1], Насір Аміну [2], Вільям Джексон [3], Олександр Мертенс [4] та інші.

У геополітичному плані спроби РФ дестабілізувати Молдову та Румунію під час виборів зазнали невдачі. Союзний режим Асада блискавично програв і тепер постала проблема виведення російських експедиційних сил з території Сирії. Продовжується внутрішньополітична боротьба в Грузії. Як результат міжнародна вага Кремля зменшилася, його можливості застосовувати фактор сили в сусідніх регіонах практично зійшли нанівець.

За словами віцепрем'єр-міністра Молдови Крістіни Герасимов Росія витратила майже 100 мільйонів євро, намагаючись зірвати президентські вибори у Молдові, а також референдум щодо вступу країни до ЄС [5]. Масоване скуповування голосів і маніпуляції ледь не затягли країну в російську орбіту. Тільки завдяки голосам діаспори референдум про вступ Молдови до Європейського Союзу був виграний з різницею в один відсоток.

21 жовтня 2024 року, за результатами референдуму та першого туру президентських виборів у Молдові, що проходили в 20 жовтня, речник зовнішньополітичної служби ЄС Петер Стано під час брифінгу в Брюсселі заявив: «Ми знаємо, що це голосування відбулося в умовах безпрецедентного втручання і залякування Росії та її проксі, які намагалися дестабілізувати демократичний процес у Молдові» [6].

У «Спільній заяві» Високого представника Жозепа Борреля та Європейської комісії зазначалося, що у Молдові перший тур президентських виборів і конституційний референдум щодо вступу до ЄС проходили в середовищі, яке характеризується «занепокоєнням учасників щодо незаконного іноземного втручання та активних зусиль з дезінформації», а також що «Росія та її ставленики активно намагалися підірвати демократичний процес і процес голосування в Молдові» [7].

У листопаді 2025 року з різницею в кілька днів у Балтійському морі було пошкоджено два телекомунікаційних кабелі – між Німеччиною та Фінляндією та між Швецією та Литвою, що викликали істотні проблеми зі зв'язком та інтернетом.

6 грудня 2024 року Конституційний суд Румунії виніс рішення про скасування президентських виборів через масштабні маніпуляції з обліковими записами TikTok, які використовувалися для підвищення популярності одного з кандидатів.

Наразі уся увага прикута до діяльності обраного президента Дональда Трампа, команда якого шукає варіанти врегулювання військових конфліктів у світі. Попри активні зусилля на різних треках, очевидно, що у практичну площину вони перейдуть не раніше кінця січня 2025 року.

Відповідно до настання цього часу буде наростати ескалація як на лінії бойового зіткнення, так і через російські гібридні атаки у країнах ЄС і Балто-Чорноморського регіону. У цьому аспекті Росія продовжує використовувати весь спектр можливостей: диверсії, кібератаки, виборчі маніпуляції, дезінформаційні кампанії, енергетичний шантаж, використання економічних важелів для досягнення політичних цілей тощо.

За попередніми оцінками, нові президентські вибори в Румунії можуть відбутися в березні 2025 року, у цей же період розпочнеться підготовка до липневих парламентських виборів у Молдові. У цьому зв'язку, директор

Служби безпеки і розвідки Молдови Александр Мустьяца попередив про плани Росії вплинути на парламентські вибори в країні у 2025 році, використовуючи політичну і виборчу корупцію, дезінформацію та маніпуляції, а також вуличні протести та заворушення [8]. Також наступного року відбудуться вибори президента Польщі і неофіційна підготовка потенційних учасників до них уже почалася.

Очевидно, що Росія активно намагатиметься вплинути на відповідні виборчі процеси у вказаних країнах, використовуючи дезінформацію та інші гібридні інструменти для формування сприятливого для себе політичного ландшафту в Балто-Чорноморському регіоні, що є ключовим елементом європейської безпеки в цілому. «Тіньова війна Росії проти демократії» [9] у чорноморському регіоні триває на безпрецедентному рівні і буде тільки посилюватися, якщо їй не протистояти сильною єдиною відповіддю.

Враховуючи вищезазначене, Україна, Молдова, Туреччина та країни ЄС потребують ще більшої координації у питаннях безпеки та протидії гібридним загрозам з боку РФ. Для цього вбачається за доцільне запровадити комплексну регіональну програму, що включатиме:

- **Посилення кібербезпеки:** розвиток спільних механізмів реагування на кібератаки та обмін найкращими практиками між країнами регіону.

- **Протидію дезінформації:** створення єдиних платформ для перевірки фактів, поширення правдивої інформації та швидкого виявлення російських дезінформаційних кампаній.

- **Енергетичну незалежність:** диверсифікацію енергетичних джерел, зменшення залежності від російського газу та спільне будівництво стратегічних інфраструктурних об'єктів.

- **Підтримку демократичних інститутів:** посилення системи міжнародного моніторингу виборів, сприяння незалежності судової системи, підтримка громадянського суспільства.

- **Посилення військової співпраці:** інтеграція оборонних зусиль, проведення спільних навчань і підвищення готовності до потенційних загроз.

Розробка та впровадження такої програми можливі лише за умови спільної координації на рівні країн ЄС, НАТО, України та Молдови. Важливо, щоб усі партнери діяли єдиним фронтом, об'єднуючи ресурси та зусилля для захисту спільних цінностей.

На даному етапі протидія Росії у гібридній війні вимагає також консолідації політичної волі. ЄС варто нарощувати тиск у питаннях санкційної політики, підтримки політичної, інституційної та інфраструктурної стійкості України, Румунії та Молдови, а також у

протидії будь-яким формам втручання у внутрішні справи держав, зокрема Грузії.

Ризик політичної турбулентності зазначених країн реально існує. Попри те, що Кремль третій рік веде виснажливу повномасштабну війну в Україні, він продовжує інвестувати мільйони в гібридні інструменти, зокрема диверсії та кампанії з підкупу голосів і дезінформації, намагаючись у кожній країні регіону сформувати впливове коло проросійських політичних сил. Російська пропаганда активно поширює наратив про те, що країни, які намагаються йти проєвропейським або пронатівським шляхом, неминуче в кінцевому підсумку зіткнуться з тими ж страшними наслідками, що й Україна.

Ключове завдання – не дати жодних шансів силам, які через ядерні погрози, економічні чинники чи інші ризики прагнуть порозумітися з Москвою або піти на поступки агресору за рахунок інтересів України. Відомий французький політик, діючий депутат Європейського парламенту Бернар Гетта з цього приводу зазначав, що незважаючи на те, що за три роки Росії вдалося захопити лише п'яту частину території України, наразі ультраправі, ультраліві та інші партії, а також прем'єр-міністри Угорщини та Словаччини сперечаються про те, щоб заспокоїти агресора, поступившись сьогодні в Україні, а завтра, якщо потрібно, в іншій частині цієї колишньої імперії [10].

Новому керівництву Сполучених Штатів і ЄС також варто розуміти, що провал громадянського суспільства та ліберальних інститутів у країнах чорноморського регіону підірве довіру до західної демократичної моделі та сприятиме поширенню впливу авторитарних режимів, таких як Росія та Китай. Про це також активно сигналізують провідні дослідники та експерти з питань регіону [11].

Література:

1. Kluge J. The Russian Economy at a Turning Point. SWP Comment 29.11.2024. doi:10.18449/2024C53. <https://www.swp-berlin.org/en/publication/the-russian-economy-at-a-turning-point>
2. Aminu N. Ruble volatility exposes Russia's emerging economic crisis. Asia Times. December 5, 2024. <https://asiatimes.com/2024/12/ruble-volatility-exposes-russias-emerging-economic-crisis/>
3. Цит за Lawford M. How Russia's economy reached breaking point. The Telegraph. 07 December 2024 <https://www.telegraph.co.uk/business/2024/12/07/how-russian-economy-reached-breaking-point/>
4. Mertens A. Russia's economy is overheating but Putin cannot change course. Atlantic Council. October 31, 2024. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russias-economy-is-overheating-but-putin-cannot-change-course/>

5. Grau L. Moldova Says Russia Backing Sabotage Efforts Ahead of Vote. Bloomberg 18.10.2024. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-10-18/russia-is-throwing-resources-at-sabotage-efforts-moldova-says?srnd=homepage-europe>

6. Midday press briefing from 21/10/2024. Website of the Audiovisual Service of the European Commission. – <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-262888>

7. Moldova: Joint Statement by High Representative Josep Borrell and the European Commission on the Presidential Election and the Constitutional Referendum. 21.10.2024. https://www.eeas.europa.eu/eeas/moldova-joint-statement-high-representative-josep-borrell-and-european-commission-presidential_en

8. Head of Intelligence and Security Service says it is quite clear Moldova to be affected by direct aggressions on parliamentary elections in 2025. – The State News Agency MOLDPRES. 12.12.2024. <https://www.moldpres.md/en/news/2024/12/12/24010247>

9. Blewett-Mundy H. Georgia, Moldova ... Russia's 'shadow war' on democracy. EUobserver. Opinion. Prague, 28.10.2024. <https://euobserver.com/eu-and-the-world/ar03185acf>

10. Guetta B. Putin lost in Syria, he could lose in Ukraine. 12.12.2024. – <https://www.bernard-guetta.eu/2024/12/12/putin-lost-in-syria-he-could-lose-in-ukraine/?lang=en>

11. Gaber Ye. A New Security Reality: Strategic Approaches for the Wider Black Sea Region. The George C. Marshall European Center for Security Studies. 2024. <https://www.marshallcenter.org/en/publications/clock-tower-series/new-security-reality-strategic-approaches-wider-black-sea-region/new-security-reality-strategic-approaches-wider>